

	 Amigos da Terra	Documento de Alegacións ao PGXRSUG	amigosdaterra.net
--	---	---	-------------------

Amigos da Terra

Rúa da Concordia 20,2º esquerda 32003 Ourense

Tel: 34 988 374318 Fax: 34 988 511020

e-mail: info@amigosdaterra.net

SR. CONSELLEIRO DE MEDIO AMBIENTE, TERRITORIO E INFRAESTRUTURAS

Judith Jeannette Sing Jackson, en representación da Asociación Ecoloxista Amigos da Terra, e con enderezo a efectos de notificación na Rúa Concordia no 20 2 esqda 32003 Ourense

EXPÓN:

Que dentro do período de exposición pública do Documento de Inicio para a elaboración do Plan de Xestión de Residuos Urbanos de Galicia 2010-2020 presenta as seguintes

ALEGACIONES, elaboradas conxuntamente polos colectivos: Amigos da Terra, Federación Ecoloxista Galega, Sociedade Galega de Educación Ambiental e apoiadas por Greenpeace:

- **PRIMEIRA:** Nos resultados da diagnose da xestión dos residuos en Galiza (Punto 2), podemos sacar como conclusións que os principais problemas son o incremento continuado da xeración dos residuos que leva parello o segundo problema, que é o da saturación das instalacións existentes. Atendendo a isto, e como consideración xeral, calquera Plan de residuos desde a óptica da sustentabilidade non se deberá centrar só nas infraestruturas, senón que deberá actuar fundamentalmente sobre os procesos de

xeración de lixo, e empregando ferramentas de intervención social e económica (participación social, programas serios de educación ambiental, medidas legislativas de obrigado cumprimento por parte de produtores e grandes distribuidores...).

- **SEGUNDA:** A ausencia de referencias á Educación Ambiental na diagnose.

No punto 2 do PXRSUG (Resultado da diagnose da xestión de residuos urbanos de Galicia) non se ofrece ningún dato, apunte ou observación relativos á análise e avaliación da actual situación das iniciativas de Educación Ambiental ao respecto da xestión de residuos na nosa comunidade.

Que uns modelos de xestión funcionen mellor que outros; que estean a producirse máis residuos; que se avance na recollida de viro, pero non en papel e envases; que haxa unha elevada porcentaxe de impropios na recollida selectiva da bolsa amarela e orgánica; ou que sexa necesario mellorar a implantación e funcionamento dos Puntos Limpos –por poñer algúns exemplos das conclusións da revisión do Plan 1998-2009 (punto 2.5)– non son cuestións que dependan unicamente da existencia de contedores ou da xestión específica que se faga dos mesmos (que tamén). Se non se implica á cidadanía na toma de decisións, a través de procesos participativos, nin existen campañas de Educación Ambiental que informen e capaciten á cidadanía para unha correcta xestión dos residuos pois entón é difícil que esta mesma cidadanía, por ciencia infusa, vaia saber o que ten que facer. Se non coñecemos si se están a desenvolver campañas educativas ou, si se desenvolven, non sabemos en que están centradas e con que recursos están desenvolvéndose, dificilmente poderemos facer unha diagnose correcta sobre a xestión dos residuos en Galicia.

Así mesmo, ao carecer o PXRSUG dunha diagnose da actual situación da Educación Ambiental ao respecto, non será posíbel avaliar por completo o desenvolvemento do plan, xa que non será posíbel establecer comparativas fiábeis en relación ás iniciativas de Comunicación e Educación Ambiental que nos permitan identificar erros e/ou actividades exitosas.

Co ánimo de orientar a inclusión de referencias á Educación Ambiental no punto 2 do PXRSUG, achegamos algunhas das conclusións resultantes do proxecto de investigación

denominado Proxecto Fénix (*Diagnóstico e Actualización da Estratexia Galega de Educación Ambiental*), financiado pola Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible durante os anos 2006 e 2007.

Un dos obxectos de estudo deste proxecto de investigación foi a Educación Ambiental que estaba a desenvolverse nos concellos galegos, aplicándose para a recollida da información un cuestionario co que puidemos coñecer que tipo de actividades, programas e campañas estaban a desenvolver os municipios da nosa comunidade.

Como conclusión xeral, despois do estudo dos resultados, despréndese que, a pesar do esforzo que moitos concellos están a realizar na posta en marcha e execución de medidas dirixidas ao desenvolvemento da Educación Ambiental, estas iniciativas están considerablemente desvinculadas da problemática ambiental dos propios concellos, constatándose o feito de que a Educación Ambiental non é percibida como unha ferramenta para a xestión ambiental.

Porén, cómpre destacar que quizais sexa os residuos a única temática que conta cunha atención xeralizada nos concellos galegos; o que nos leva a pensar que, á vista da diagnose en separación das distintas fraccións e o aumento da produción de residuos, algo non se está a facer ben.

Algunhas explicacións:

- Existen poucos medios. As partidas orzamentarias destinadas á Educación Ambiental son mínimas na meirande parte dos concellos galegos
- Hai pouco persoal especializado. O 75% dos concellos NON contan con persoal especializado ou con noicións e capacidades suficientes para optimizar as iniciativas de Educación Ambiental.
- Os destinatarios/as están errados. Fanse moitas actividades relacionadas cos residuos pero case todas con escolares, deixando completamente desatendidos aos sectores da poboación máis directamente implicados na produción e xestión dos residuos.

Entendemos que o PXRSUG ten que contribuír a mitigar estas eivas, proporcionando os recursos económicos e educativos necesarios para unha correcta xestión ambiental.

- **TERCEIRA:** A ausencia de referencias á Educación Ambiental na planificación.

No capítulo 7 (Planificación, mecanismos organizativos e de desenvolvemento do PXRSUG) non hai ningunha referencia aos programas e/ou proxectos e/ou actividades de Educación Ambiental nin do papel da administración á hora de asesorar os programas ou facer seguimento dos mesmos. Estas eivas, evidéncianse especialmente nos puntos 7.1.1, de Desenvolvemento temporal do plan, e 7.1.2, de instrumentos organizativos, onde ademais, tampouco se fai alusión á capacitación da poboación para a toma de decisións sobre o modelo de xestión de RSU no seu concello.

- **CUARTA:** En canto á **Redución:**

A Redución constitúe o primeiro eslavón da pirámide de xestión dos residuos, marcado por Europa; consideramos que os obxectivos de redución son **pouco serios ambiciosos**.

Na **Liña estratéxica 2**, é preciso implantar un obxectivo inmediato de estabilización da xeración de residuos aos niveis de 2008 e unha redución progresiva ano a ano ambiciosa.

No último ano, sen ter investido un só euro en medidas de redución, a xeración de residuos per cápita caeu un dun 2% a un 3%, o obxectivo de redución do plano para o ano 2020 debería ser (como mínimo) do 20%, pois é de esperar que unha verdadeira aposta, pola redución, pondo medios e investindo o axeitado dea os seus froitos.

Na táboa de porcentaxes de redución desglosada por fraccións é preciso engadir a fracción vidro, porque se entende que se apostamos por unha redución real dos envases lixeiros, a aposta debe de ser esta, implantando para xestionar estes residuos, Sistemas de Devolución, Deposito e Retorno.

Na liña estratéxica 2. Punto 2.5 Fomento de acordos voluntarios para a redución das bolsas de plástico dun só uso.

Os acordos voluntarios recóllense como posibilidade na Lei de Envases; a pesar do espírito desta Lei, as cantidades de residuos de envases continúan en aumento. Queda patente polo tanto, que os "acordos voluntarios" non consiguen os resultados desexados, non funcionan.

Un exemplo máis cercano é o do actual Plan estatal de residuos, que a través de acordos voluntarios pretendeu reducir o uso de bolsas de plástico nun 50% para finais de 2010; e a Xuño de 2010 non se acadou redución algunha.

Por contra, cabe destacar o caso de Irlanda, no que mediante acordos voluntarios acadaron unha redución dun 5% no uso de bolsas de plástico, mentres que o feito de impoñer unha taxa legislativa, supuxo acadar un 90% de redución do consumo das mesmas.

Polo tanto, propomos que se cambie este obxectivo polo da **implantación dunha taxa** que grave o uso das bolsas de plástico e que repercuta nos consumidores/as.

- QUINTA: En canto á REUTILIZACION

O documento non fai ningunha referencia, nin marca ningún obxectivo referente ó segundo eslavón da pirámide de xestión dos residuos, marcada pola DMR, "a reutilización" nin aos sistemas de retorno de envases que existen no territorio galego (principalmente vidro retornable no ámbito da hostalería). A descrición da situación dos residuos en Galiza deberíase completar cun estudo de avaliación da importancia destes ciclos de reutilización, e acorde con eses datos deberían marcarse uns obxectivos de reutilización para este plan.

- SEXTA: Recuperación da materia orgánica en orixe:

Consideramos que o obxectivo de recuperación de material orgánica para o 2020 debería ser aumentado do 25 a (como mínimo) o 40%. Aliás, o obxectivo de recuperación material global (considerando o conxunto das diferentes fraccións dos RSU) do Plan para o ano 2020 debería marcar (como mínimo) o 65%, igualando os resultados de recuperación que se están a conseguir no modelo do Barbanza.

- SEPTIMA: Incineración:

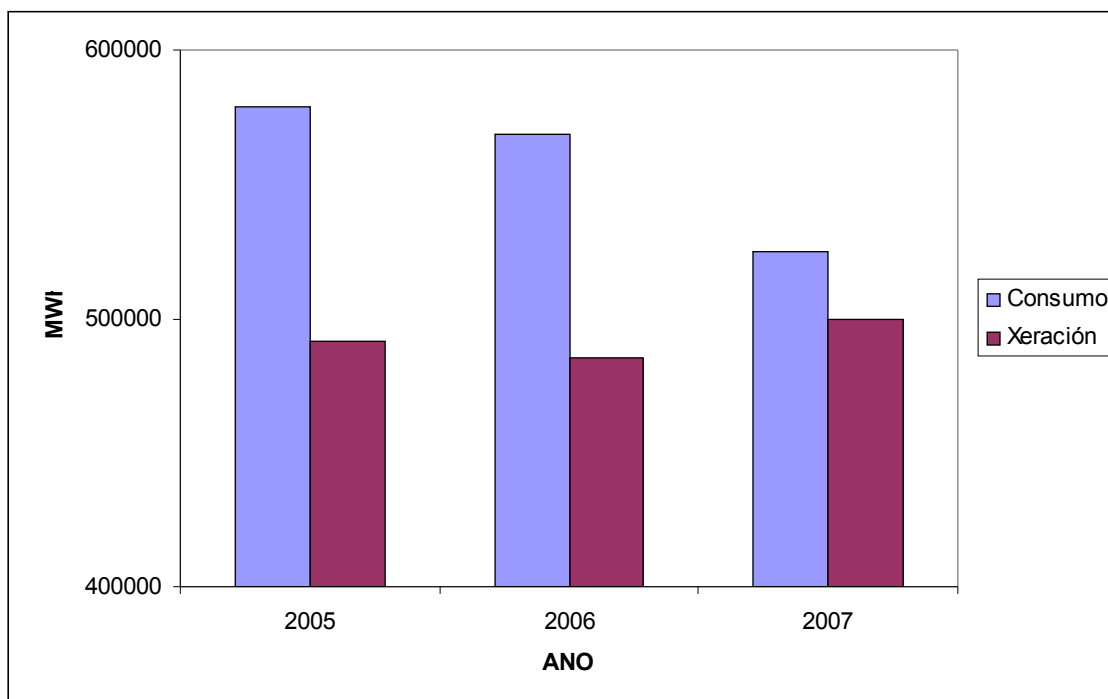
Entre os obxectivos do Plan figura (sen indicar unha porcentaxe) "Incremento da Valorización Enerxética". En relación a isto, queremos expresar que dacordo coa directiva 2008/98 marco de residuos da UE (que determina mediante unha fórmula en que condicións a incineración pode ser considerada valorización de residuos) a situación da planta de SOGAMA, co seu baixo rendemento enerxético (ver táboa e gráfico) non pode

ser considerada valorización; polo que calquera aposta por unha ampliación de SOGAMA (ou construción dunha outra planta de semellantes características) suporía apostar por un tratamento de “eliminación” e subvertería a xerarquía de opcións de xestión marcada pola propia Directiva 2008/98; Prevención da xeración e redución ▪ Preparación para a reutilización ▪ Reciclaxe ▪ Outros tipos de valorización ▪ Eliminación., ademáis de ir na contra de calquera política de prevención, posto que apostar pola incineración supón asegurar un fluxo considerable de residuos para facer a estas instalacións rendibles e polo tanto, desincentivar toda medida de redución.

Balance enerxético SOGAMA (elaborado a partir de datos das Memorias Ambientais dos anos 2006 e 2007 da propia empresa)

Evolución consumo/xeración enerxía SOGAMA (MWh)*			
ANO	2005	2006	2007
Consumo	578574,67	568417,73	524905,49
Xeración	491762,29	485056,16	499513,76

*Excluindo consumos das plantas de transferencia

Galicia como una das rexións líderes en incineración de Europa:

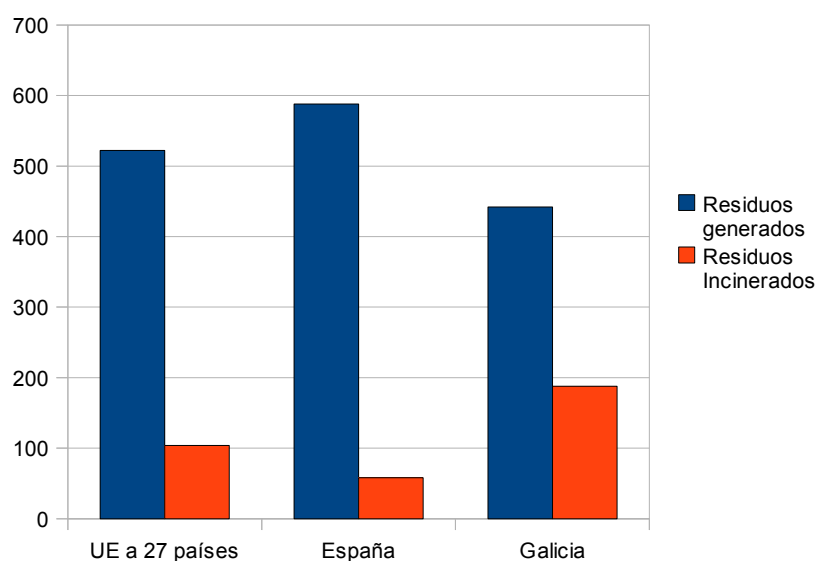
Na actualidade cada galego e galega xera 442 kg¹ de residuos ao ano, dato que nos

¹ Xunta de Galicia – Plan de residuos sólidos urbanos

sitúa por debaixo da media española (Preto dos 600 kg) e aínda máis abaixo da media da UE. En cambio, en Galicia incinerase o 42,5% dos Residuos Sólidos Urbanos. Tendo en conta que a media europea está no 20%, e a española non chega ao 10% do total de residuos xerados. Podemos concluir que Galicia constitúe unha das rexións que máis incinera en Europa.

Elaboración: Amigos da Terra con datos da Xunta de Galicia e Eurostat

O modelo galego, lider europeo en incineración (Kilogramos por persoa e ano)

- **OITAVA:** Dado o exposto no punto anterior, e considerando que o principal recurso dos residuos son as materias primas que se poden tirar deles, solicitamos a eliminación do obxectivo de valorización enerxética.

- **NOVENA:** Apostar por unha participación real da cidadanía no deseño desenvolvemento do modelo de xestión de residuos.

En varios apartados do PXRSUG faise referencia á necesidade de potenciar a participación e implicación da cidadanía (apartado 5.2 de Principios e criterios xerais do PXRSUG, apartado 6.1 de Obxectivos xerais do PXRSUGU). Coincidindo plenamente con esta proposta, animamos á administración autonómica a reforzar estes apartados coas orientacións e propostas recollidas no documento anexo, sobre o desenvolvemento de

procesos participativos.

DECIMA: a necesidade de avaliar

Non cabe dúbida de que a existencia dunha liña estratéxica propia ligada á Comunicación e Educación Ambiental constitúe de por si un elemento positivo. Porén, animamos á administración autonómica a completar esta liña estratéxica coas seguintes achegas:

- Bótanse en falta nos obxectivos xerais dous elementos importantes: a necesidade de desenvolver ferramentas e mecanismos de avaliación para as iniciativas que se poñan en marcha; e a promoción de procesos participativos que impliquen e capaciten á cidadanía na toma de decisións.
 - Iguamente, non existe ningunha liña de acción que faga referencia á avaliación nin á promoción dunha participación máis directa da cidadanía.
 - Por outra parte, nos subapartados que definen o desenvolvemento das liñas de acción, non existe ningún que especifique os mecanismos de avaliación máis aló dos indicadores de seguimento xerais para a liña estratéxica no seu conxunto.
 - Así mesmo, nin os obxectivos nin os indicadores inciden na calidade das actividades e dos contidos a desenvolver.
- **UNDÉCIMA:** Dentro da Liña estratéxica 8: Incremento da planificación territorial e impulso dos novos instrumentos para a xestión sostible dos residuos, propomos que se inclúa un novo punto, complementario ao de “Proximidade e Autosuficiencia”, chamado “Xustiza Social”, este punto implicaría que cada área de Galiza deberá ser responsábel da xestión e tratamento dos residuos que xera, evitando que áreas rurais que están a sufrir unha crise social importante (abandono, envellecemento da poboación, migración cara zonas urbanas) teñan que soportar tamén o impacto ambiental dos residuos xerados polos principais polos económicos galegos.
- **DOUDECIMA:** Dentro do Informe de Sostibilidade Ambiental, e tal como marca a Lei Galega de residuos 10/2008, solicitamos que se considere un modelo alternativo que reúna as seguintes condicións:

- Un 20% dos investimentos económicos dirixidos cara medidas de redución e reutilización (incluíndo programas de educación ambiental, aplicación de modelos participativos reais, medidas de actuación sobre o mercado e as sobreembalaxes, creación dunha Axencia da Redución e a Eficiencia e favorecemento mediante incentivos económicos dos ciclos de retorno de envases).
- Un modelo de recollida húmido/seco (priorizando a recolla da materia orgánica sen impurezas) aplicando sistemas porta-a-porta a todo o sector comercial e aos fogares nas áreas onde sexa posíbel.
- Unha organización territorial descentralizada (con 30 ou 40 áreas de xestión, procurando que non superen as 15000 Toneladas anuais de residuos).
- Onde a materia orgánica se trate através da compostaxe aerobia, ben con sistemas industriais ou con modelos de compostaxe domiciliaria.

- **DECIMOTERCEIRA:** entre os indicadores empregados para valorar cada unha das opcións nos balances ambientais, pedimos que no balance enerxético se considere tamén a enerxía incluída dentro dos propios residuos.

- **DECIMOCUARTA:** solicitamos tamén que para a valoración de cada unha das alternativas se inclúa tamén un punto de “Valoración de cumprimento das xerarquías de xestión”. Este punto consistirá nun desglose da cantidade de euros a investir por tonelada de residuos para cada un dos pasos da xerarquía (€/Tm lixo reducido; €/Tm lixo reutilizado; €/Tm lixo reciclaxe/compostaxe; €/Tm lixo incinerado/depositado en vertedoiro).

- **DECIMOQUINTA:** solicitamos tamén que se inclúa un criterio de seguimento dos obxectivos e cumprimento do plan, que é unha estima da evolución (anual, bienal) da porcentaxe de establecementos de alimentación que dispoñen de produtos a granel, desglosados por tipoloxías (ultramarinos e similares, supermercados, hipermercados e grandes superficies).

- **DECIMOSEXTA:**

O Plan Galego de residuos, tal como obriga a Lei Galega de Residuos 10/2008, debe

incluir os Criterios concretos empregados para situar cada unha das plantas de xestión propostas, sexan Incineradoras, vertedoiros ou plantas de compostaxe así coma unha planificación real de cada unha destas accións. Non é viable nin serio que se anuncie a implantación de todas estas medidas e non se teña planificado, como parte do Plan Galego de Xestión a súa ubicación nin uns criterios claros para a mesma.

Así mesmo, non consideramos válido como criterio, o interese dos concellos para a colocación das instalacións.

E ante todo o exposto, **SOLICITA**

- Que as presentes alegacións ao Documento de Inicio do Plan de Xestión de Residuos Urbanos de Galicia 2010-2020 sexan consideradas para a elaboración do Documento de Referencia

- Que o colectivo ao que represento sexa informado dos seguintes pasos de elaboración do devandito Plan de residuos e, de ser posíbel, recibamos resposta do rexeite/admisión de cada unha das alegacións presentadas.

En Ourense a 9 de Xullo de 2010

Asina: Judith Sing Jackson

ANEXO: ALGUNHAS CONSIDERACIÓNS PARA O DESENVOLVEMENTO DE PROCESOS PARTICIPATIVOS

Que entendemos por participación?

Entendemos a participación no eido ambiental como *todo proceso de implicación directa das persoas no coñecemento, valoración, prevención e corrección de problemas ambientais*².

Á vista desta definición, **consideramos que os procesos participativos no marco da Participación ambiental poden articularse como unha busca de alternativas aos procesos convencionais de toma de decisións, é dicir, unha busca de novas formas de xestionar, de novas formas de decidir**³.

A día de hoxe, a meirande parte dos procesos pretendidamente participativos impulsados polas distintas administracións limítanse a ser exclusivamente informativos⁴ –procesos nos que a administración se limita a proporcionar información sobre as decisións e accións a desenvolver ou desenvolvidas– ou, nalgúns casos, consultivos –nos que a administración recolle as necesidades e propostas da poboación–, o que axudará, teoricamente, a orientar máis axeitadamente as súas decisións⁵.

Consideramos que na **nosa relación coa administración deberían primar as características dun proceso participativo corresponsable, onde colectivos e administración dialogaran de igual a igual co obxectivo de avanzarmos cara a unha democracia ecolóxica reflexiva e participativa. Neste caso a administración non se limita a recoller ou dar información, se non que existe ademais o compromiso de desenvolver as iniciativas consensuadas; de igual xeito, a cidadanía comprométese a participar activamente na execución destas decisións e velar polo seu cumprimento**⁶.

² DE CASTRO, R. (2000). Voluntariado Ambiental. Claves para la acción proambiental comunitaria. Binissalem: Di7

³ HERAS, F. (2002). Entre tantos. Guía para dinamizar procesos participativos sobre problemas ambientales y sostenibilidad. Valladolid, GEA, scl.

⁴ SUBIRATS, J. (2005). *Democracia, Participación y Transformación Social*. Paper V Conferencia OIPD. Donostia: Noviembre 2005.

⁵ BLAS, A. E IBARRA, P. (2006). La participación: estado de la cuestión. *Cuadernos de trabajo de Hegoa*. nº 39, pp. 1-44.

⁶ PARDELLAS, M (2007). *Educación Ambiental e Participación: unha aproximación dende a avaliación dunha campaña de Educación Ambiental en clave participativa*. Documento inédito.

Co fin de concretar máis a nosa proposta, enumeramos a continuación algúns dos pasos que consideramos axeitado seguir na convocatoria, formato e contidos de xuntanzas con calquera dos organismos da administración municipal, autonómica e/ou central.

Sobre os obxectivos

En primeiro lugar, **consideramos imprescindible a definición duns obxectivos claros e concretos para as xuntanzas**. Na actualidade, existen órganos consultivos, como o COGAMADES que, aínda que na nosa opinión incorrectamente, queren cumprir co obxectivo de informar a un conxunto de colectivos e persoas directa ou indirectamente afectados polas políticas da Consellería de Medio Ambiente. Polo tanto, se o obxectivo das xuntanzas propostas por esta consellería cos grupos ambientalistas é informar, xa existen órganos e procedementos legais para facelo sen necesidade de articular outros. E se eses organismos existentes non funcionan, a Consellería deberá contemplar a súa reforma no canto de crear outros que se solapen.

Se o que se busca e contar coa opinión e propostas dos grupos, consideramos que o máis aconsellable sería **convocar reunións sobre temas específicos, abertas a todas aquelas persoas e colectivos interesados**. En función do número de persoas e colectivos interesados articularíanse os mecanismos e as metodoloxías participativas máis axeitadas para a exposición dos datos, o debate e a recollida de propostas.

Insistimos, **consideramos extremadamente necesario desenvolver este tipo de procesos de xeito aberto e transparente e coa participación de todos os colectivos interesados. Entendemos que unha vez que existe vontade de constituír un colectivo diante dunha determinada problemática, esa vontade é suficiente para demostrar a existencia de cidadanía responsábel, acrescentando se cabe o dereito a participar inherente a esta condición.**

Sobre a convocatoria

É preciso destacar aquí o pouco axeitado das formas empregadas habitualmente pola administración nas convocatorias de reunión: por norma xeral, fanse con pouco tempo de antelación, sen orde do día previo e sen definir claramente unha duración aproximada.

A convocatoria de xuntanzas nas que se busque realmente debater unha cuestión e avanzar en posíbeis solucións debería partir, en primeiro lugar, por unha correcta convocatoria:

proponer unha data con, cando menos, un mes de antelación

enviar unha orde do día clara, realista atendendo a tempos e temáticas e acompañada da información pertinente (informes ou documentos que faciliten o desenvolvemento do traballo) cando menos con 15 días de antelación

e cun horario acorde ás circunstancias dos colectivos potencialmente interesados e pechado (é dicir, con hora de remate definida).

Sobre o formato e contidos

Parécenos tamén necesario aclarar de antemán como vai ser o formato da reunión, é dicir, como van ser expostos o/s tema/s a tratar, quen participará por parte da Administración, como se distribuirá o tempo de exposición e debate e como se recollerán as aportacións dos participantes e que grao de vinculación para a administración terán as aportacións consensuadas, se as houber. Sobre este último punto, **consideramos especialmente importante a toma de actas de xeito correcto e exhaustivo.**

Sobre o seguimento e a divulgación

A máxima de calquera proceso participativo debería ser a transparencia, polo tanto, ao igual que consideramos necesario que sexan procesos abertos a todas as persoas e colectivos interesados, consideramos tamén que **os resultados e incluso as actas das xuntanzas que se produzan sexan divulgadas inmediatamente.**

Todos os documentos previos e posteriores deberían ser públicos e de fácil acceso para calquera persoa e/ou colectivo interesado.

Así mesmo, haberá que ter en conta como se integran as propostas das persoas e colectivos que, se ben non puideron acudir ás xuntanzas específicas, desexan participar activamente no seguimento deste tipo de procesos.

Algunhas consideracións finais

A lexislación, especialmente a de carácter ambiental, obriga a unha serie de procedementos administrativos (información pública, alegacións, etc.) que haberá que ter en conta á hora de desenvolver este tipo de procesos participativos. Por tanto será preciso contar coa información suficiente como para que non se produza unha superposición de procedementos.

Consideramos tamén necesario ter moi claro que, a menos que estea claramente indicado, os representantes de colectivos neste tipo de xuntanzas non son máis que iso, representantes, e polo tanto non tomarán decisións taxativas nas reunións. As “propostas” das reunións teñen que volver ás organizacións para ser debatidas e detalladas e posteriormente modificadas, de ser o caso.

Por último, **asumir que os procesos participativos son procesos extremadamente complexos** e, en ocasións, lentos. **A precipitación é a peor das conselleiras no seu desenvolvemento e non fai máis que acelerar a chegada de novos conflitos**, en lugar de evitalos.